

JUNGTINIŲ TAUTŲ
VAIKO TEISIŲ KOMITETO
BENDRASIS
KOMENTARAS

NR. 6 (2005)

**DĖL NELYDIMŲ IR
ATSKIRTŲ VAIKŲ,
ESANČIŲ NE SAVO
KILMĖS ŠALYJE**

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras atskleidžia Vaiko teisių konvencijos bei jos fakultatyvinių protokolų normų turinį.

Šiame leidinyje pateikiamas **neoficialus** Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro vertimas.

Visą leidinį „Jungtinių Tautų vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai“ galite matyti nuorodoje http://vtaki.lt/uploads/structure/docs/485_a5eebb22a7f392edf2d7634481bb46b5.pdf

Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga
Plačioji g. 10, 01308 Vilnius
Tel. +370 5 210 7176
vtaki@vtaki.lt
www.vtaki.lt

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos užsakymu:

Iš anglų kalbos vertė
UAB „Baltijos vertimai“
Bernardinų g. 9-4, 01124 Vilnius
Tel. +370 5 212 2924
www.baltijosvertimai.eu

Parengė UAB „Kriventa“
V. Pietario g. 5-3, 03122 Vilnius
Tel. / faks. +370 5 265 0629
kriventa@kriventa.lt
www.kriventa.lt

CRC/GC/2005/6

2005 m. rugsėjo 1 d.

VAIKO TEISIŲ KOMITETAS

trisdešimt devintoji sesija

2005 m. gegužės 3 d. – birželio 17 d.

BENDRASIS KOMENTARAS NR. 6 (2005) DĖL NELYDIMŲ IR ATSKIRTŲ VAIKŲ, ESANČIŲ NE SAVO KILMĖS ŠALYJE

I. BENDROJO KOMENTARO TIKSLAI

1. Šio bendrojo komentaro tikslas – atkreipti dėmesį į ypač pažeidžiamą nelydimų ir atskirtų vaikų padėtį, aprašyti daugialypius iššūkius, su kuriais susiduria valstybės ir veikėjai, siekdamas užtikrinti, kad tokie vaikai galėtų naudotis savo teisėmis, ir pateikti rekomendacijas dėl nelydimų ir atskirtų vaikų apsaugos, globos ir tinkamo elgesio su jais, remiantis visa Vaiko teisių konvencijoje („Konvencija“) pateikta teisine sistema, ypatingai atsižvelgiant į nediskriminavimo, vaiko interesų ir teisės laisvai reikšti savo pažiūras principus.
2. Šis bendrasis komentaras buvo parengtas, remiantis Komiteto pastebėjimais, kad vis daugiau vaikų atsiduria tokiose situacijose. Vaikai gali būti nelydimi arba atskirti dėl daugybės įvairių priežasčių, pvz., dėl vaiko tėvų baudžiamojo persekiojimo, tarptautinių konfliktų ir pilietinių karų, įvairių prekybos žmonėmis kontekstų ir formų, įskaitant situacijas, kai vaikus parduoda tėvai, taip pat ieškant geresnių ekonominių galimybių.
3. Be to, šis bendrasis komentaras buvo parengtas, remiantis daugybe Komiteto nustatytų tokių vaikų apsaugos spragų, pvz., nelydimi ir atskirti vaikai susiduria su didesniu pavojumi, susijusiu su, be viso kito, seksualiniu išnaudojimu ir prievarta, verbavimu į kariuomenę, vaikų darbu (ir globojančiose šeimose) ir sulaikymu. Jie dažnai diskriminuojami ir negali gauti maisto, prieglobsčio, būsto, pasinaudoti sveikatos ir švietimo paslaugomis. Nelydimos ir atskirtos mergaitės susiduria su ypač dideliu smurto dėl lyties pavojumi, įskaitant smurtą namuose. Kai kuriais atvejais, tokie vaikai negali pateikti tinkamų tapatybę patvirtinančių dokumentų, pasinaudoti registracijos, amžiaus nustatymo, dokumentų išdavimo, šeimos paieškos, globos sistemų ar teisinės pagalbos paslaugomis. Daugelyje šalių nelydimi ir atskirti vaikai dažnai negauna leidimo patekti į šalį arba juos sulaiko pasienio arba imigracijos pareigūnai. Kai kuriais atvejais, jie yra įleidžiami į šalį, tačiau negali pasinaudoti prieglobsčio procedūromis arba jų prašymai dėl prieglobsčio nėra nagrinėjami, atsižvelgiant į amžių ir lytį. Kai kurios šalys draudžia atskirtiems vaikams, kurie pripažįstami pabėgėliais, kreiptis dėl šeimos suvienijimo. Kitos šalys suteikia šeimos suvienijimo galimybę, tačiau nustato sąlygas, kurios yra labai ribojančios ir praktiškai beveik neįvykdomos. Daugumai tokių vaikų suteikiamas laikinas statusas, kuris

nustoja galioti, kai vaikai sulaukia 18-os metų amžiaus, o veiksmingų grįžimo programų yra nedaug.

4. Dėl tokių susirūpinimą keliančių klausimų Komitetas savo baigiamosiose pastabose dažnai atkreipė dėmesį į nelydimus ir atskirtus vaikus. Šiame bendrajame komentare pateikti ir įtvirtinti standartai, kurie buvo suformuoti remiantis Komiteto atliktos stebėsenos rezultatais, todėl jame valstybėms bus pateiktos aiškios gairės dėl iš Konvencijos kylančių įsipareigojimų, susijusių su šia ypač pažeidžiamų vaikų grupe. Taikydamos šiuos standartus, valstybės dalyvės privalo atsižvelgti į kintantį jų pobūdį, todėl turi pripažinti, kad įsipareigojimai gali keistis ir viršyti šiame dokumente išdėstytus standartus. Šie standartai negali pakenkti kitoms nelydimų ir atskirtų vaikų teisėms ir suteikiamai naudai pagal regioninius žmogaus teisių dokumentus, nacionalines sistemas, tarptautinę pabėgėlių teisę ar tarptautinę humanitarinės pagalbos teisę.

II. BENDROJO KOMENTARO STRUKTŪRA IR TAIKymo SRITIS

5. Šis bendrasis komentaras taikomas nelydimiems ir atskirtiems vaikams, esantiems ne savo pilietybės šalyje (pagal 7 straipsnį), arba vaikams, esantiems ne savo nuolatinės gyvenamosios vietos šalyje, jeigu vaikai neturi pilietybės. Bendrasis komentaras taikomas visiems tokiems vaikams, neatsižvelgiant į jų gyventojų statusą ir buvimo užsienio šalyje priežastis, taip pat į tai, ar jie yra nelydimi ar atskirti. Tačiau šis dokumentas netaikomas vaikams, kurie nekirto valstybės sienos, nors Komitetas pripažįsta daugybę panašių iššūkių, susijusių su šalies viduje perkeltais nelydimais ir atskirtais vaikais, taip pat patvirtina, kad čia pateiktos gairės gali būti vertingos tokių vaikų atžvilgiu ir primygtinai ragina valstybes pritaikyti atitinkamus šio bendrojo komentaro aspektus nelydimų ir atskirtų vaikų, perkeltų savo šalies viduje, apsaugos, globos ir elgesio su jais nuostatoms.
6. Nors Komiteto įgaliojimai apsiriboja su Konvencijos priežiūra susijusiomis funkcijomis, jo aiškinimo pastangos turi būti vykdomos, atsižvelgiant į visas taikomas tarptautines žmogaus teisių normas, todėl bendrasis komentaras naudoja holistinį požiūrį į tinkamo elgesio su nelydimais ir atskirtais vaikais klausimą. Tai patvirtina, kad visos žmogaus teisės, įskaitant Konvencijoje numatytas teises, yra nedalomos ir tarpusavyje susijusios. Kitų tarptautinių žmogaus teisių dokumentų svarba vaikų apsaugos atžvilgiu taip pat yra pripažinta Konvencijos preambulėje.

III. APIBRĖŽIMAI

7. „Nelydimi vaikai“ (taip pat vadinami nelydimais nepilnamečiais) yra vaikai pagal Konvencijos 1 straipsnyje pateiktą apibrėžimą, kurie buvo atskirti nuo abiejų tėvų arba kitų giminių ir kuriais nesirūpina pagal įstatymus ar papročius atsakingu laikomas suaugusysis.
8. „Atskirti vaikai“ yra vaikai pagal Konvencijos 1 straipsnyje pateiktą apibrėžimą, kurie buvo atskirti nuo abiejų tėvų arba teisėto ar pagrindinio globėjo, tačiau nebūtinai nuo

kitų giminaičių. Todėl, atskirti vaikai taip pat apima vaikus, kuriuos gali lydėti kiti suaugę šeimos nariai.

9. „Vaiku pagal Konvencijos 1 straipsnyje pateiktą apibrėžimą“ laikomas „kiekvienas žmogus, neturintis 18-os metų, jei pagal taikomą įstatymą jo pilnametystė nepripažinta anksčiau“. Tai reiškia, kad bet koks vaikus valstybės teritorijoje reglamentuojantis dokumentas negali pateikti kito vaiko apibrėžimo, kuris nukryptų nuo normų, toje valstybėje taikomų pilnametystei nustatyti.
10. Jei nenurodyta kitaip, pateiktos gairės yra vienodai taikomos ir nelydimiems, ir atskirtiems vaikams.
11. „Kilmės šalis“ – tai pilietybės šalis arba nuolatinės gyvenamosios vietos šalis, jeigu vaikas neturi pilietybės.

IV. TAIKOMI PRINCIPAI

(A) VALSTYBIŲ DALYVIŲ TEISINIAI ĮSIPAREIGOJIMAI VISIEMS NELYDIMIEMS AR ATSKIRTIEMS VAIKAMS, ESANTIEMS JŲ TERITORIJOJE, IR JŲ ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS

12. Valstybių dalyvių įsipareigojimai pagal Konvenciją taikomi kiekvienam vaikui valstybės teritorijoje ir visiems jos jurisdikcijoje esantiems vaikams (2 str.). Šie valstybių įsipareigojimai negali būti savavališkai ir vienašališkai apriboti, pašalinant zonas arba sritis iš valstybės teritorijos arba apibrėžiant tam tikras zonas ar sritis kaip nepriklausančias ar iš dalies priklausančias valstybės jurisdikcijai. Be to, valstybių įsipareigojimai pagal Konvenciją taikomi valstybės teritorijoje, taip pat ir vaikams, kurie patenka į valstybės jurisdikciją, bandydami patekti į šalies teritoriją. Todėl Konvencijoje numatyta galimybė pasinaudoti teisėmis nėra taikoma tik valstybės dalyvės vaikams piliečiams ir, jei Konvencijoje aiškiai nenurodyta kitaip, turi būti prieinama visiems vaikams, įskaitant prieglobsčio prašančius vaikus, vaikus pabėgėlius ir migrantus, neatsižvelgiant į jų pilietybę, imigracijos statusą ar pilietybės neturėjimą.
13. Konvencijoje numatyti įsipareigojimai dėl nelydimų ir atskirtų vaikų taikomi visiems vyriausybės (vykdomosios, įstatymų leidžiamosios ir teisminės valdžios) padaliniams. Jie apima įsipareigojimą priimti teisės aktus, sukurti administracines struktūras, atlikti būtinus tyrimus, vykdyti informavimo, duomenų rinkimo ir visapusiško mokymo veiklas, siekiant paremti tokias priemones. Tokie teisiniai įsipareigojimai yra ir neigiami, ir teigiami, todėl valstybės privalo ne tik susilaikyti nuo priemonių, kuriuos pažeidžia tokių vaikų teises, bet taip pat imtis priemonių užtikrinti galimybę naudotis tokiomis teisėmis be jokios diskriminacijos. Tokios atsakomybės neapsiriboja nelydimų ar atskirtų vaikų apsauga ir pagalba jiems, bet taip pat apima prevencines priemones, siekiant išvengti atskyrimo (įskaitant apsaugos priemonių įgyvendinimą evakuacijos atveju). Teigiamas tokių apsaugos įsipareigojimų aspektas taip pat apima reikalavimą, kad valstybės imtųsi visų reikiamų priemonių, siekdamos kuo anksčiau identifikuoti nelydimus ar atskirtus vaikus, taip pat ir pasienyje, organizuoti paiešką ir, jei įmanoma,

ir atitinka vaiko interesus, kuo greičiau suvienyti atkirtus ir nelydimus vaikus su jų šeimomis.

14. Kaip patvirtinta Komiteto bendrojo komentaro Nr. 5 (2003) 18–23 paragrafuose, Konvencijos valstybės dalyvės privalo užtikrinti, kad sutarties nuostatos ir principai visiškai atsispindėtų ir būtų įtvirtinti atitinkamuose nacionaliniuose teisės aktuose. Jeigu Konvencijos nuostatos prieštarauja teisės aktams, vadovaujantis Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 27 straipsniu, pirmenybė teikiama Konvencijai.
15. Siekiant užtikrinti palankią teisinę aplinką ir atsižvelgiant į Konvencijos 41 straipsnio b punktą, valstybės dalyvės taip pat raginamos ratifikuoti kitus tarptautinius dokumentus, kurie sprendžia nelydimų ir atskirtų vaikų klausimą, įskaitant Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinius protokolus (dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose ir dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos), Konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą, Konvenciją dėl visų moterų diskriminacijos formų panaikinimo, Konvenciją dėl pabėgėlių statuso (1951 m. Pabėgėlių konvencija) ir Protokolą dėl pabėgėlių statuso, Konvenciją dėl pilietybės neturinčių asmenų skaičiaus mažinimo ir Konvenciją dėl asmenų be pilietybės statuso, Hagos konvenciją dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje, Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje, keturias 1949 m. rugpjūčio 12 d., Ženevos konvencijas, 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų papildomą protokolą ir 1977 m. birželio 8 d. I protokolą dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolą), 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų papildomą protokolą ir 1977 m. birželio 8 d. II protokolą dėl netarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (II protokolą). Komitetas taip pat ragina Konvencijos valstybes dalyves ir kitas suinteresuotąsias šalis atsižvelgti į Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiojo komisaro tarnybos (angl. *UNHCR*) gaires dėl apsaugos ir globos (1994) ir Tarpvalstybinius pagrindinius principus dėl nelydimų ir atskirtų vaikų.¹
16. Atsižvelgiant į absoliučią įsipareigojimų pagal Konvenciją prigimtį ir *lex specialis* pobūdį, Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto 2 straipsnio 3 dalis neturėtų būti taikoma nelydimiems ir atskirtiems vaikams. Taikant Konvencijos 4 straipsnį, būtina atsižvelgti į Konvencijos 20 straipsnyje aiškiai pripažintą ypatingą nelydimų ir atskirtų vaikų pažeidžiamumą, todėl pirmiausia turimi ištekliai turi būti paskirti tokiems vaikams. Tikimasi, kad valstybės priims ir sudarys sąlygas pagal atitinkamus įgaliojimus Jungtinių Tautų Vaikų fondo (UNICEF), UNHCR ir kitų agentūrų siūlomai pagalbai (Konvencijos 22 straipsnio 2 dalis), siekdamos patenkinti nelydimų ir atskirtų vaikų poreikius.
17. Komiteto nuomone, valstybių dalyvių priimtoms Konvencijos išlygoms negali riboti nelydimų ir atskirtų vaikų teisių. Komitetas sistemingai teikia rekomendacijas valstybėms dalyvėms ataskaitų teikimo procese, todėl ir šiuo atveju rekomenduoja, atsižvelgiant į 1993 m. Vienoje

¹ Šiuos pagrindinius principus remia Raudonojo Kryžiaus tarptautinis komitetas, Tarptautinis gelbėjimo komitetas, „Gelbėkit vaikus“ (angl. *Save the Children/UK*) organizacija Jungtinėje Karalystėje, UNICEF, UNHCR ir „World Vision International“. Šiais principais turėtų naudotis visi Agentūrų nuolatinio komiteto nariai su nelydimais ir atskirtais vaikais susijusiuose klausimuose.

vykusioje Pasaulinėje žmogaus teisių konferencijoje priimtą Vienos deklaraciją ir veiksmų programą,² peržiūrėti nelydimų ir atskirtų vaikų teises ribojančias išlygas ir jas panaikinti.

(B) NEDISKRIMINAVIMAS (2 STR.)

18. Visi nediskriminavimo principo aspektai taikomi visuose santykiuose su atskirtais ir nelydimais vaikais. Jis ypač draudžia bet kokią diskriminaciją dėl vaiko statuso, pvz., nelydimų ar atskirtų vaikų, vaikų pabėgėlių, prieglobsčio parašančių vaikų ar vaikų migrantų diskriminaciją. Šis teisingai suprastas principas neužkerta kelio, bet reikalauja diferencijuoti, atsižvelgiant į skirtingus apsaugos poreikius, priklausančius nuo amžiaus ir (arba) lyties. Taip pat būtina imtis priemonių, siekiant spręsti galimo klaidingo supratimo apie nelydimus ar atskirtus vaikus ar jų stigmatizacijos klausimą visuomenėje. Policijos vykdoma kontrolė ar kitos priemonės dėl nelydimų ar atskirtų vaikų, susijusios su viešąja tvarka, leidžiamos tik kai tokios priemonės remiasi įstatymu, apima individualų, o ne kolektyvinį vertinimą, laikosi proporcingumo principo ir yra mažiausiai trikdančios pasirinkimas. Todėl, siekiant nepažeisti draudimo dėl nediskriminavimo, tokios priemonės niekada negali būti taikomos grupei ar kolektyviniu pagrindu.

(C) REIKALAVIMAS PIRMIAUSIA ATSIŽVELGTI Į VAIKO INTERESUS, IEŠKANT TRUMPALAIKIŲ IR ILGALAIKIŲ SPRENDIMŲ (3 STR.)

19. 3 straipsnio 1 dalis nurodo, kad „įimantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai“. Perkeltą vaiko atveju, principas turi būti gerbiamas visuose perkėlimo ciklo etapuose. Bet kurio etapo metu būtina dokumentuoti interesų nustatymo procesą, rengiantis priimti bet kokį sprendimą, kuris turės esminį poveikį nelydimo ar atskirto vaiko gyvenime.
20. Siekiant nustatyti vaiko interesus, būtina aiškiai ir visapusiškai įvertinti vaiko tapatybę, įskaitant jo (jos) pilietybę, auklėjimo, etninę, kultūrinę ir kalbinę kilmę, pažeidžiamumą ir apsaugos poreikius. Todėl leidimas vaikui patekti į teritoriją yra būtinoji tokio pirminio vertinimo proceso sąlyga. Vertinimo procesą palankioje ir saugioje aplinkoje turėtų atlikti kvalifikuotas specialistas, išmanantis amžių ir lytį atitinkančius apklausos metodus.
21. Tolesni veiksmai, tokie kaip kompetentingo globėjo paskyrimas kuo greičiau, veikia kaip pagrindinė procedūrinė apsaugos priemonė, siekiant užtikrinti nelydimo ar atskirto vaiko interesus. Todėl toks vaikas turėtų kreiptis dėl prieglobsčio ar kitų procedūrų tik, kai bus paskirtas globėjas. Jeigu atskirti arba nelydimi vaikai privalo kreiptis dėl prieglobsčio ar dalyvauti kituose administraciniuose ar teisiniuose nagrinėjimuose, kartu su globėju turėtų būti paskirtas ir teisinis atstovas.

² 1993 m. birželio 14–25 d. vykusioje Pasaulinėje žmogaus teisių konferencijoje priimta Vienos deklaracija ir veiksmų programa (A/CONF.157/23).

22. Siekiant užtikrinti pagarbą vaiko interesams, taip pat būtina, kai kompetentingos institucijos nelydimą ar atskirtą vaiką atidavė „globoti ir rūpintis juo, ginti jį arba fiziškai ar psichiškai gydyti“, kad valstybės dalyvės pripažintų vaiko teisę „nuolat vertinti jo gydymą ir kitas su jo globa susijusias sąlygas“ (Konvencijos 25 straipsnis).

(D) TEISĖ GYVENTI, IŠGYVENTI IR VYSTYTIS (6 STR.)

23. Valstybės dalyvės įsipareigojimas pagal 6 straipsnį apima didžiausią galimą apsaugą nuo smurto ir išnaudojimo, kuris galėtų pakenkti vaiko teisei gyventi, išgyventi ir vystytis. Atskirti ir nelydimi vaikai susiduria su įvairiomis grėsmėmis, kurios kelia pavojų jų galimybei gyventi, išgyventi ir vystytis, pvz., prekyba žmonėmis dėl seksualinio ar kito išnaudojimo arba dalyvavimo nusikalstamoje veikloje, dėl kurios vaikas gali patirti žalą, o ypatingais atvejais – žūti. Todėl pagal 6 straipsnį valstybės dalyvės privalo būti budrios, ypač kai tai gali būti susiję su organizuotu nusikalstamumu. Nors prekybos vaikais klausimas nėra įtrauktas į šio bendrojo komentaro taikymo sritį, Komitetas pažymi, kad dažnai egzistuoja ryšys tarp prekybos žmonėmis ir atskirtų ir nelydimų vaikų padėties.
24. Komitetas laikosi nuomonės, kad būtina imtis praktinių priemonių visuose lygiuose, siekiant apsaugoti vaikus nuo aukščiau minėtų pavojų. Tokios priemonės galėtų apimti prioritetines procedūras vaikams prekybos žmonėmis aukoms, greitą globėjų paskyrimą, vaikų informavimą apie pavojus, su kuriais gali susidurti, taip pat tolesnių veiksmų priemonės vaikams, kurie patiria ypač didelį pavojų. Šios priemonės turėtų būti reguliariai vertinamos, siekiant užtikrinti jų veiksmingumą.

(E) VAIKO TEISĖ LAISVAI REIKŠTI SAVO PAŽIŪRAS (12 STR.)

25. Vadovaujantis Konvencijos 12 straipsniu, būtina išsiaiškinti ir atsižvelgti į vaiko pažiūras, nustatant priemones, kurių valstybės dalyvės imsis dėl nelydimų ar atskirtų vaikų (12 straipsnio 1 dalis). Kad vaikai galėtų išreikšti informuotas pažiūras ir norus, labai svarbu, kad tokie vaikai gautų visą susijusią informaciją apie, pavyzdžiui, jų teises, prieinamas paslaugas ir bendravimo priemones, prieglobsčio suteikimo procesą, šeimos paiešką ir situaciją jų kilmės šalyje (13 ir 17 straipsniai, 22 straipsnio 2 dalis). Būtina atsižvelgti į vaikų pažiūras, sprendžiant globos, priežiūros ir apgyvendinimo, taip pat teisinio atstovavimo klausimus. Tokia informacija turi būti pateikta tokiu būdu, kuris atitiktų kiekvieno vaiko brandumą ir supratimo lygį. Kadangi dalyvavimas priklauso nuo patikimo bendravimo, jei reikia, visuose procedūros etapuose turi dalyvauti vertėjai.

(F) NEGRAŽINIMO PRINCIPAS

26. Siekdamas tinkamai elgtis su nelydimais ar atskirtais vaikais, valstybės privalo visiškai gerbti negražinimo įsipareigojimą, kylantį iš tarptautinės žmogaus teisių, humanitarinės pagalbos ir pabėgėlių teisės, ir ypač gerbti 1951 m. Pabėgėlių konvencijos 33 straipsnyje ir Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą 3 straipsnyje įtvirtintus įsipareigojimus.

27. Be to, vykdydamos įsipareigojimus pagal Konvenciją, valstybės negali grąžinti vaiko į šalį, kai yra pagrįstų priežasčių manyti, kad vaikui gali būti padaryta reali nepataisoma žala, pavyzdžiui (tačiau neapsiribojant), Konvencijos 6 ir 37 straipsniuose nurodyti pavojai šalyje, į kurią vaikas turi būti išvežtas, arba šalyje, į kurią vaikas gali būti vėliau išvežtas. Toks negrąžinimo įsipareigojimas taikomas, neatsižvelgiant į tai, ar tokius sunkius pagal Konvenciją garantuojamų teisių pažeidimus įvykdo valstybiniai veikėjai, taip pat į tai, ar tokie pažeidimai yra tyčiniai veiksmai ar netiesioginės veiksmų ar neveikimo pasekmės. Tokių sunkių pažeidimų pavojaus vertinimas turėtų būti atliktas, atsižvelgiant į amžių ir lytį, taip pat į ypatingai sunkias nepakankamo aprūpinimo maistu ar sveikatos sistemos paslaugų teikimo pasekmes vaikams.
28. Kadangi nepilnamečių verbavimas ir jų dalyvavimas karo veiksmuose kelia didelį nepataisomos žalos pavojų, susijusį su pagrindinėmis žmogaus teisėmis, įskaitant teisę gyventi, valstybių įsipareigojimai pagal Konvencijos 38 straipsnį kartu su Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose 3 ir 4 straipsniais turi eksteritorialinį poveikį, todėl valstybės jokia būdu neturėtų grąžinti vaiko į valstybės teritoriją, kurioje egzistuoja didelis pavojus dėl nepilnamečių verbavimo, įskaitant verbavimą ne tik kovoti, bet taip pat teikti seksualines paslaugas kariuomenei, arba egzistuoja realus tiesioginio arba netiesioginio dalyvavimo karo veiksmuose pavojus (kaip kovotojui ar atliekant kitas karines pareigas).

(G) KONFIDENCIALUMAS

29. Valstybės dalyvės privalo saugoti gautos su nelydimu ar atskirtu vaiku susijusios informacijos konfidencialumą, laikydamosi įsipareigojimo saugoti vaiko teises, įskaitant teisę į asmeninį gyvenimą (16 str.). Šis įsipareigojimas taikomas visose aplinkose, įskaitant sveikatos ir socialinės gerovės sistemas. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vienam tikslui gauta ir teisėtai pasidalinta informacija nebūtų netinkamai naudojama kitam tikslui.
30. Klausimai dėl konfidencialumo taip pat apima pagarbos kitų asmenų teisėms klausimą. Pavyzdžiui, renkant, dalijantis ir saugant informaciją, surinktą apie nelydimus ir atskirtus vaikus, reikėtų ypatingai atsižvelgti, kad nebūtų sukeliamas pavojus vaiko kilmės šalyje vis dar esantiems asmenims, ypač vaiko šeimos nariams. Be to, su vaiko buvimo vieta susijusi informacija gali būti nusiųpta tėvų atžvilgiu, jeigu tai būtina, siekiant užtikrinti vaiko saugumą arba kitaip atitinka vaiko interesus.

V. ATSAKAS Į BENDRUOSIUS IR SPECIALIUOSIUS APSAUGOS POREIKIUS

(A) PRADINIS VERTINIMAS IR PRIEMONĖS

31. Vaiko interesai visada turi būti pagrindinis principas, taikomas nustatyti apsaugos poreikių prioritetus ir nelydimų ir atskirtų vaikų atžvilgiu taikomų priemonių chronologiją. Toks būtinas pradinis vertinimo procesas apima šiuos aspektus:
- (i) prioritetinį vaiko padėties (atskirtas ar nelydimas) nustatymą atvykimo į valstybės teritoriją metu arba iš karto po to, kai valdžios institucijos sužino apie vaiko buvimą

šalyje (8 str.). Tokios identifikavimo priemonės apima amžiaus įvertinimą ir turėtų atsižvelgti ne tik į fizinę asmens išvaizdą, bet taip pat į psichologinį brandumą. Be to, vertinimas turi būti moksliskas, saugus, palankus vaikams, atsižvelgti į lytį ir sąžiningas, taip pat vengti pažeisti vaiko fizinį vientisumą, gerbti žmogiškąjį orumą, o neaiškumo atveju, kai egzistuoja galimybė, kad asmuo yra vaikas, laikyti abejones naudingas vaikui ir su juo (ja) elgtis kaip su vaiku;

- (ii) greitą registraciją pradinės apklausos metu. Tokia apklausa turi atsižvelgti į amžių ir lytį, vykti ta kalba, kurią vaikas supranta. Ją turi atlikti kvalifikuoti specialistai, kurie gali rinkti biografinius duomenis ir informaciją apie socialinę istoriją, siekdami nustatyti vaiko tapatybę, įskaitant, kai įmanoma, abiejų tėvų, brolių ir seserų tapatybę, vaiko, brolių ir seserų bei tėvų pilietybę;
- (iii) kitos informacijos registravimą kaip registracijos proceso tęstinumą, siekiant patenkinti specialius vaiko poreikius. Tokia informacija turėtų apimti:
 - priešastis, dėl kurių vaikas yra atskirtas ar nelydimas;
 - konkretaus pažeidžiamumo, įskaitant susijusio su sveikatos, fizinės, psichosocialinės, materialinės ar kitokios apsaugos poreikiais, taip pat ir tuos, kurie atsiranda dėl smurto šeimoje, prekybos žmonėmis ar traumos, vertinimą;
 - visą turimą informaciją, leidžiančią nustatyti galimus tarptautinės apsaugos poreikius, įskaitant tuos, kylančius „dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų“ vaiko kilmės šalyje (1951 m. Pabėgėlių konvencijos 1 straipsnio A dalies 2 punktą), išorinės agresijos, okupacijos, užsienio šalies dominavimo arba įvykių, kurie stipriai pažeidžia viešąją tvarką (Konvencija dėl pabėgėlių problemų Afrikoje konkrečių aspektų 1 straipsnio 2 dalis) ar susijusių su nediskriminaciniu bet kokio smurto poveikiu;
- (iv) nelydimi ir atskirti vaikai turėtų kuo greičiau gauti asmens tapatybės dokumentą;
- (v) kuo anksčiau pradėtą šeimos narių paiešką (22 straipsnio 2 dalis, 9 straipsnio 3 dalis ir 10 straipsnio 2 dalis).

32. Bet kokie tolesni veiksmai, susiję su vaiko, esančio valstybės teritorijoje, gyvenamąja vieta ar kitu statusu, turi remtis pagal aukščiau nurodytas procedūras atlikto pradinio apsaugos vertinimo išvadomis. Valstybės turėtų vengti pradėti prieglobsčio procedūras nelydimų ir atskirtų vaikų atžvilgiu, jeigu jų buvimas teritorijoje nekelia tarptautinės pabėgėlių apsaugos poreikio klausimo. Tai nepažeidžia valstybių įsipareigojimo nelydimų ar atskirtų vaikų atžvilgiu pradėti atitinkamų procedūrų dėl vaiko apsaugos, pavyzdžiui, pagal vaiko gerovės teisės aktus.

(B) GLOBĖJO, PATARĖJO AR TEISINIO ATSTOVO PASKYRIMAS (18 STRAIPSNIO 2 DALIS IR 20 STRAIPSNIO 1 DALIS)

33. Valstybės privalo sukurti pagrindinę teisinę sistemą ir imtis reikiamų priemonių, siekdamos užtikrinti tinkamą nelydimų ar atskirtų vaikų interesų atstovavimą. Todėl valstybės,

vadovaudamosi Konvencija ir kitais tarptautiniais įsipareigojimais, turėtų paskirti globėją ar patarėją iš karto, kai identifikuoja nelydimą ar atskirtą vaiką, ir išlaikyti tokios globos sąlygas iki vaikas sulauks pilnametystės arba visam laikui išvyks iš valstybės teritorijos ir (arba) jurisdikcijos. Būtina konsultuotis su globėju ir jį (ją) informuoti apie visus su vaiku susijusius veiksmus. Globėjas turi turėti įgaliojimus dalyvauti visuose planavimo ir sprendimų priėmimo procesuose, taip pat imigracijos ir apeliaciniuose nagrinėjimuose, svarstymuose dėl globos ar kituose procesuose, siekiant rasti ilgalaikį sprendimą. Globėjas ar patarėjas turi turėti būtiną patirtį vaikų priežiūros srityje, kad galėtų užtikrinti vaiko interesų apsaugą. Be to, globėjas, veikiantis kaip sąsaja tarp vaiko ir veikiančių specialių agentūrų / asmenų, užtikrinančių vaikui būtinos priežiūros tęstinumą, turėtų, be viso kito, atsižvelgti ir į teisinius, socialinius, sveikatos, psichologinius, materialinius ir edukacinius poreikius. Agentūros ar asmenys, kurių interesai gali prieštarauti vaiko interesams, negali atsakyti už vaiko globą. Pavyzdžiui, nesusiję suaugusieji, kurių pagrindiniai santykiai su vaiku yra susiję su darbu, negali būti atsakingi už vaiko globą.

34. Atskirto vaiko atveju, globos teisės turėtų būti reguliariai suteikiamos lydinčiam suaugusiam šeimos nariui arba nepagrindiniam šeimos prižiūrėtojui, išskyrus atvejus, jei yra požymių, kad tokie veiksmai neatitiks vaiko interesų, pavyzdžiui, jeigu lydintis asmuo smurtauja prieš vaiką. Kai vaiką lydi ne suaugęs šeimos narys ar prižiūrėtojas, tokio lydinčio asmens tinkamumas dėl globos turi būti atidžiau išnagrinėtas. Jeigu toks globėjas gali ir pageidauja atsakyti už kasdienę priežiūrą, bet negali tinkamai atstovauti vaiko interesams visose vaiko gyvenimo srityse ir lygiuose, turi būti užtikrintos papildomos priemonės (pavyzdžiui, būtina paskirti patarėją ar teisinį atstovą).
35. Būtina numatyti ir įgyvendinti peržiūros mechanizmus, siekiant stebėti globos kokybę ir užtikrinti, kad vaiko interesams būtų atstovaujama viso sprendimų priėmimo proceso metu, ypač siekiant išvengti smurto.
36. Kai vaikai dalyvauja prieglobsčio procedūrose arba administraciniame ar teisiniame nagrinėjime, jiems turėtų būti paskirtas ne tik globėjas, bet ir teisinis atstovas.
37. Visais atvejais, vaikai turėtų būti informuoti apie susitarimus dėl globos ar teisinio atstovavimo, o į jų nuomonę atsižvelgta.
38. Didelio masto ekstremalių situacijų atveju, kai sunku nustatyti globos sąlygas kiekvienu individualiu atveju, valstybės ir tokių vaikų labai dirbančios organizacijos turi apsaugoti ir skatinti atskirtų vaikų teises ir interesus.

(C) GLOBA IR APGYVENDINIMO SĄLYGOS (20 IR 22 STRAIPSNIAI)

39. Nelydimi ar atskirti vaikai – tai vaikai, kurie yra laikinai ar visam laikui netekę savo šeimos aplinkos, todėl yra valstybių įsipareigojimų pagal Konvencijos 20 straipsnį naudos gavėjai ir turi teisę į atitinkamos valstybės teikiamą specialią apsaugą ir pagalbą.
40. Pagal nacionalinę teisę sukurti mechanizmai, kurie turėtų užtikrinti alternatyvią tokių vaikų globą pagal Konvencijos 22 straipsnį, taip pat bus taikomi nelydimiems ar atskirtiems vaikams, esantiems už jų kilmės šalies ribų. Egzistuoja įvairios globos ir apgyvendinimo galimybės, kurios yra aiškiai pripažintos 20 straipsnio 3 dalyje ir „gali

reikšti perdavimą perauklėti, „kafalą“ pagal islamo teisę, įvaikinimą arba, esant reikalui, atidavimą į atitinkamas vaikų priežiūros įstaigas“. Svarstant tokių galimybių pasirinkimą, būtina atsižvelgti į tokio vaiko, kuris ne tik prarado ryšius su savo šeimos aplinka, bet ir atsidūrė už savo kilmės šalies ribų, pažeidžiamumą, taip pat į vaiko amžių ir lytį. Pirmiausia būtina tinkamai atsižvelgti į identifikavimo, registracijos ir dokumentacijos proceso metu įvertintą vaiko auklėjimo tęstinumą, etninę, religinę, kultūrinę ir kalbinę kilmę. Tokia globa ir apgyvendinimo sąlygos turi atitikti toliau išvardytus parametrus:

- paprastai vaikams neturėtų būti atimta laisvė;
- siekiant užtikrinti globos tęstinumą ir atsižvelgti į vaiko interesus, nelydimų ir atskirtų vaikų gyvenamosios vietos pakeitimai turėtų būti ribojami ir leidžiami tik tais atvejais, kai tokie pokyčiai būtini vaiko interesams;
- vadovaujantis šeimos vientisumo principu, broliai ir seserys turėtų būti kartu;
- vaikui, kuris turi suaugusius giminaičius, kartu atvykstančius su vaiku ar gyvenančius prieglobsčio šalyje, turėtų būti leidžiama gyventi su jais, išskyrus atvejus, kai tokie veiksmai prieštarauja vaiko interesams. Atsižvelgiant į specifinį vaiko pažeidžiamumą, socialinės gerovės srityje dirbantys asmenys turėtų atlikti reguliarius vertinimus;
- nepriklausomai nuo nelydimų ar atskirtų vaikų globos sąlygų, kvalifikuoti asmenys turi atlikti reguliarią priežiūrą ir vertinimą, siekdami užtikrinti vaiko fizinę ir psichosocialinę sveikatą, apsaugą nuo smurto šeimoje arba išnaudojimo, taip pat teisę įgyti išsilavinimą ir profesinius įgūdžius ir pasinaudoti galimybėmis;
- valstybės ir kitos organizacijos privalo imtis priemonių, siekdamas užtikrinti veiksmingą vaikų vadovaujamuose namų ūkiuose gyvenančių atskirtų ar nelydimų vaikų teisių apsaugą;
- didelio masto nepaprastosios padėties atvejais, būtina užtikrinti laikiną nelydimų vaikų globą kuo trumpesniam laikui. Laikina globa užtikrina saugumą, fizinę ir emocinę priežiūrą aplinkoje, kuri skatina bendrąjį vystymąsi;
- vaikai turi būti informuoti apie jų globos sąlygas, o į jų nuomonę atsižvelgta.

(D) GALIMYBĖS ĮGYTI IŠSILAVINIMĄ (28 STRAIPSNIS, 29 STRAIPSNIO 1 DALIES C PUNKTAS, 30 IR 32 STRAIPSNIAI)

41. Valstybės turėtų užtikrinti, kad galimybės įgyti išsilavinimą būtų išlaikytos visuose perkėlimo ciklo etapuose. Kiekvienas nelydimas ir atskirtas vaikais, neatsižvelgiant į jų padėtį, turėtų gauti visas galimybes įgyti išsilavinimą šalyje, į kurią įvažiavo, pagal Konvencijos 28 straipsnį, 29 straipsnio 1 dalies c punktą, 30 ir 32 straipsnius ir Komiteto parengtus bendruosius principus. Tokios galimybės turėtų būti suteiktos be jokios diskriminacijos. Atskirtos ar nelydimos mergaitės turi gauti vienodas galimybes dalyvauti formalaus ir neformalaus ugdymo procese, įskaitant profesinį mokymą visuose lygiuose. Galimybė įgyti kokybišką išsilavinimą turi būti užtikrinta ir vaikams su specialiais poreikiais, ypač neįgaliems vaikams.

42. Nelydimas ar atskirtas vaikas turi būti kuo greičiau užregistruotas atitinkamoje mokyimo įstaigoje ir gauti pagalbą, kad būtų padidintos mokymosi galimybės. Visi nelydimi ir atskirti vaikai turi teisę išlaikyti savo kultūrinę tapatybę ir vertybes, taip pat vartoti ir tobulinti gimtąją kalbą. Visiems paaugliams turi būti leista dalyvauti profesinio mokymo arba ugdymo procese, o ankstyvojo ugdymo programos turi būti prieinamos mažiems vaikams. Valstybės turėtų užtikrinti, kad nelydimi ar atskirti vaikai gautų mokyklos baigimo pažymėjimus ar kitus jų išsilavinimo lygį patvirtinančius dokumentus, ypač kai jie ruošiasi persikelti ar grįžti į savo kilmės šalį.
43. Valstybės, ypač tais atvejais, kai vyriausybės pajėgumas yra ribotas, privalo priimti ir sudaryti sąlygas UNICEF, Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos (UNESCO), UNHCR ir kitų Jungtinių Tautų agentūrų pagal atitinkamus jų įgaliojimus, ir, jei reikia, kitų kompetentingų tarpvyriausybinių organizacijų ir nevyriausybinių organizacijų pagalbai (22 straipsnio 2 dalis), siekdamas patenkinti nelydimų ir atskirtų vaikų švietimo poreikius.

(E) TEISĖ Į TINKAMĄ GYVENIMO LYGĮ (27 STR.)

44. Valstybės turėtų užtikrinti, kad atskirti ir nelydimi vaikai turėtų tokiomis gyvenimo sąlygomis, kokių reikia jo (jos) fiziniams, protiniams, dvasiniams ir moraliniams vystymuisi. Pagal Konvencijos 27 straipsnio 2 dalį valstybės privalo organizuoti materialinės pagalbos ir paramos programas, ypač susijusias su maistu, apranga ir būstu.
45. Valstybės, ypač tais atvejais, kai vyriausybės pajėgumas yra ribotas, privalo priimti ir sudaryti sąlygas UNICEF, UNESCO, UNHCR ir kitų Jungtinių Tautų agentūrų pagal atitinkamus jų įgaliojimus, ir, jei reikia, kitų kompetentingų tarpvyriausybinių organizacijų ir nevyriausybinių organizacijų pagalbai (22 straipsnio 2 dalis), siekdamas užtikrinti tinkamą nelydimų ir atskirtų vaikų gyvenimo lygį.

(F) TEISĖ PASINAUDOTI TOBULIAUSIOMIS SVEIKATOS SISTEMOS PASLAUGOMIS IR LIGŲ GYDYMO BEI SVEIKATOS ATSTATYMO PRIEMONĖMIS (23, 24 IR 39 STRAIPSANIAI)

46. Įgyvendindamos teisę pasinaudoti tobuliausiomis sveikatos sistemos paslaugomis ir ligų gydymo bei sveikatos atstatymo priemonėmis pagal Konvencijos 24 straipsnį, valstybės privalo užtikrinti, kad nelydimi ir atskirti vaikai turėtų vienodas galimybes pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis kaip ir vaikai piliečiai.
47. Siekdamas užtikrinti galimybes, valstybės privalo įvertinti ir spręsti tokių vaikų padėties ir pažeidžiamumo klausimą. Visų pirma jos turėtų atsižvelgti į tai, kad nelydimi vaikai buvo atskirti nuo šeimos narių, todėl patyrė įvairaus pobūdžio netektį, traumą, sutrikdymą ir smurtą. Dauguma tokių vaikų, ypač vaikai pabėgėliai, taip pat išgyveno smurtą ir patyrė stresą, susijusį su šalimi, kurioje vyksta karas. Tai galėjo sukurti giliai įsišaknijusį bejėgiškumą ir nepasitikėjimo kitais jausmą. Be to, mergaitės yra ypač pažeidžiamos dėl marginalizacijos, skurdo ir kančių, o dauguma galėjo patirti ir smurtą dėl lyties ginkluotų konfliktų metu. Dauguma nukentėjusių vaikų patyrė sunkias traumas, todėl būtina jautriai reaguoti ir skirti ypatingą dėmesį jų globaliai ir reabilitacijai.

48. Pagal Konvencijos 39 straipsnį valstybės dalyvės privalo teikti reabilitacijos paslaugas vaikams, kurie tapo bet kokios prievartos, nepriežiūros, išnaudojimo, kankinimo, žiaurais, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar ginkluotų konfliktų aukomis. Siekiant palengvinti tokį atsigavimą ir reintegraciją, būtina sukurti psichinės sveikatos priežiūros paslaugas, kurios atsižvelgtų į kultūrą ir lytį, taip pat teikti tinkamas psichosocialines konsultacijas.
49. Valstybės, ypač tais atvejais, kai vyriausybės pajėgumas yra ribotas, privalo priimti ir sudaryti sąlygas UNICEF, Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO), Jungtinių Tautų bendros ŽIV / AIDS programos (UNAIDS), UNHCR ir kitų Jungtinių Tautų agentūrų pagal atitinkamus jų įgaliojimus, ir, jei reikia, kitų kompetentingų tarpvyriausybinių organizacijų ir nevyriausybinių organizacijų pagalbai (22 straipsnio 2 dalis), siekdamas patenkinti nelydimų ir atskirtų vaikų sveikatos ir sveikatos priežiūros poreikius.

(G) PREKYBOS ŽMONĖMIS IR SEKSUALINIO BEI KITŲ IŠNAUDOJIMO, PRIEVARTOS IR SMURTO FORMŲ PREVENCIJA (34, 35 IR 36 STRAIPSNIAI)

50. Nelydimi ar atskirti vaikai, esantys ne savo kilmės šalyje, yra ypač pažeidžiami dėl išnaudojimo ir prievartos. Mergaitės susiduria su ypač dideliu prekybos žmonėmis, ypač susijusios su seksualiniu išnaudojimu, pavojumi.
51. Konvencijos 34 ir 36 straipsniai turi būti skaitomi kartu su specialios apsaugos ir pagalbos įsipareigojimais pagal Konvencijos 20 straipsnį, siekiant užtikrinti, kad nelydimi ir atskirti vaikai būtų apsaugoti nuo prekybos žmonėmis, seksualinio ir kito išnaudojimo, prievartos ir smurto.
52. Prekyba vaikais arba pakartotinė prekyba vaikais, kai vaikas jau buvo prekybos žmonėmis auka, yra vienas iš daugybės pavojų, su kuriais susiduria nelydimi ir atskirti vaikai. Prekyba vaikais kelia grėsmę teisės gyventi, išgyventi ir vystytis įgyvendinimui (6 str.). Pagal Konvencijos 35 straipsnį valstybės dalyvės turėtų imtis reikiamų priemonių, siekdamos užkirsti kelią tokiai prekybai žmonėmis. Būtinoms priemonėms apima nelydimų ir atskirtų vaikų identifikavimą, reguliarias užklausas dėl jų buvimo vietos, pagal amžių ir lytį tinkamas informavimo kampanijas, vykdomas vaikams suprantama kalba ir naudojant vaikams suprantamas priemones. Taip pat būtina priimti atitinkamus teisės aktus ir sukurti veiksmingus vykdymo mechanizmus, susijusius su darbo reguliavimu ir sienos kirtimu.
53. Vaikai, jau tapę prekybos žmonėmis aukomis ir dėl to įgijo nelydimų ar atskirtų vaikų statusą, taip pat susiduria su dideliu pavojumi. Tokie vaikai negali būti baudžiami ir turėtų gauti pagalbą kaip sunkių žmogaus teisių pažeidimų aukos. Kai kurie parduoti vaikai gali turėti teisę įgyti pabėgėlių statusą pagal 1951 m. Pabėgėlių konvenciją, o valstybės turėtų užtikrinti, kad prekybos žmonėmis aukomis tapę nelydimi ir atskirti vaikai, kurie prašo prieglobsčio arba yra požymių, kad jiems būtina tarptautinė apsauga, turėtų galimybę pasinaudoti prieglobsčio procedūromis. Vaikai, kurie susiduria su pakartotinės prekybos žmonėmis pavojumi, neturėtų būti grąžinti į jų kilmės šalį, išskyrus atvejus, kai toks grąžinimas atitinka jų interesus ir buvo imtasi tinkamų jų apsaugos priemonių. Valstybės turėtų apsvarstyti papildomų apsaugos formų galimybę vaikams, tapusiems prekybos žmonėmis aukomis, kai grąžinimas neatitinka jų interesų.

(H) VERBAVIMO Į KARIUOMENĘ PREVENCIJA IR APSAUGA NUO KARO POVEIKIO (38 IR 39 STRAIPSNIAI)

Verbavimo prevencija

54. Iš Konvencijos 38 straipsnio ir Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose 3 ir 4 straipsnių kylantys valstybių įsipareigojimai taip pat taikomi nelydimiems ir atskirtiems vaikams. Valstybės privalo imtis visų reikiamų priemonių, siekdamos užkirsti kelią, kad bet kuri konflikto šalis neverbuotų ir nenaudotų tokių vaikų. Tai taip pat taikoma buvusiems vaikams kareiviams, kurie dezertyravo iš savo padalinių arba kuriems būtina apsauga nuo pakartotinio verbavimo.

Globa

55. Nelydimų ir atskirtų vaikų globa turi būti organizuojama taip, kad bet kuri konflikto šalis negalėtų jų verbuoti, pakartotinai verbuoti ar naudoti. Globos teisės neturėtų būti suteiktos asmenims ar organizacijoms, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvauja konflikte.

Buvę vaikai kareiviai

56. Vaikai kareiviai pirmiausia turėtų būti laikomi ginkluoto konflikto aukomis. Buvę vaikai kareiviai, kurie dažnai po konflikto nutraukimo ar dezertyravę, įgyja nelydimų ar atskirtų vaikų statusą, turi gauti visas reikiamas paramos paslaugas, siekiant sudaryti reintegracijos į normalų gyvenimą galimybes, įskaitant būtinas psichosocialines konsultacijas. Tokie vaikai turi būti identifikuoti ir demobilizuoti pirmumo tvarka, vykdant identifikavimo ir atskyrimo procesus. Vaikai kareiviai, ypač nelydimi ar atskirti, neturėtų būti sulaukomi, tačiau turėtų pasinaudoti specialiomis apsaugos ir pagalbos priemonėmis, ypač susijusiomis su demobilizacija ir reabilitacija. Būtina dėti specialias pastangas, siekiant suteikti paramą ir palengvinti mergaičių, kurios buvo susijusios su kariuomene kaip kovotojos ar bet koku kitu būdu, reintegraciją.
57. Jeigu tam tikromis aplinkybėmis vyresnio nei 15-os metų amžiaus vaiko kareivio sulaukymas yra neišvengiamas ir atitinka tarptautinę žmogaus teisių ir humanitarinės pagalbos teisę, pavyzdžiui, kai toks vaikas kelia rimtą grėsmę saugumui, tokio sulaukymo sąlygos turėtų atitikti tarptautinius standartus, įskaitant Konvencijos 37 straipsnį ir su nepilnamečių justicija susijusius straipsnius, taip pat neturėtų trukdyti bet kokios buvimo vietos nustatymo pastangoms ir dalyvavimui reabilitacijos programose pirmumo tvarka.

Negrąžinimas

58. Kadangi nepilnamečių verbavimas ir dalyvavimas karo veiksmuose sukelia didelį nepataisomos žalos pavojų, susijusį su pagrindinėmis žmogaus teisėmis, įskaitant teisę gyventi, valstybių įsipareigojimai, kylantys iš Konvencijos 38 straipsnio ir Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose 3 ir 4 straipsnių, turi eksteritorines pasekmes, o valstybės turėtų susilaikyti nuo bet kokio vaiko grąžinimo į valstybės, kurioje egzistuoja reali nepilnamečių verbavimo arba tiesioginio ar netiesioginio dalyvavimo karo veiksmuose rizika, teritoriją.

*Vaikų persekiojimo formos ir apraiškos*³

59. Komitetas primena valstybėms dalyvėms apie poreikį taikyti į amžių ir lytį atsižvelgiančias prieglobsčio procedūras ir pabėgėlio statuso apibrėžimą ir pabrėžia, kad nepilnamečių verbavimas (įskaitant mergaites dėl seksualinių paslaugų arba priverstinių santuokų su kariškiais) ir tiesioginis ar netiesioginis dalyvavimas karo veiksmuose yra sunkus žmogaus teisių pažeidimas, todėl reiškia persekiojimą. Tokiems nepilnamečiams turėtų būti suteikiamas pabėgėlio statusas, kai egzistuoja visiškai pagrįsta tokio verbavimo ar dalyvavimo karo veiksmuose baimė „dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų“ (1951 m. Pabėgėlių konvencijos 1 straipsnio A dalies 2 punktas).

Reabilitacija ir atsigavimas

60. Valstybės privalo, jei reikia, bendradarbiaudamos su tarptautinėmis agentūromis ir NVO, sukurti visapusišką psichologinės paramos ir pagalbos sistemą, atsižvelgiančią į amžių ir lytį, nelydimiems ir atskirtiems vaikams, nukentėjusiems nuo ginkluotų konfliktų.

(I) LAISVĖS ATĖMIMO PREVENCIJA IR ELGESYS LAISVĖS ATĖMIMO ATVEJU

61. Taikant Konvencijos 37 straipsnį ir vaiko interesų principą, paprastai nelydimi ar atskirti vaikai neturėtų būti sulaikyti. Sulaikymas negali būti pateisinamas vien todėl, kad vaikas yra nelydimas ar atskirtas, dėl migracijos ar gyvenamosios vietos statuso ar jo nebuvimo. Išimtiniais atvejais, kai sulaikymas yra pagrįstas dėl kitų priežasčių, toks sulaikymas turėtų atitikti Konvencijos 37 straipsnio b punktą, pagal kurį sulaikymas privalo atitikti atitinkamos šalies įstatymus ir taikomas „tik kraštutiniu atveju ir kiek įmanoma trumpesniai laikui“. Todėl turėtų būti dedamos visos pastangos, įskaitant atitinkamų procesų pagreitinimą, siekiant kuo greičiau paleisti nelydimus ar atskirtus vaikus ir juos įkurdinti kitomis tinkamomis sąlygomis.
62. Sulaikymą reglamentuojantį įstatymą sudaro ne tik nacionaliniai reikalavimai, bet ir tarptautiniai įsipareigojimai. Prieglobsčio prašančių, nelydimų ir atskirtų vaikų atžvilgiu valstybės pirmiausia turėtų gerbti savo įsipareigojimus, kylančius iš 1951 m. Pabėgėlių konvencijos 31 straipsnio 1 dalies. Valstybės taip pat turėtų atsižvelgti į tai, kad teisėtas nelydimo ar atskirto vaiko atvykimas ar buvimas šalyje gali būti pateisintas ir pagal bendruosius teisės principus, kai toks atvykimas ar buvimas yra vienintelis būdas užkirsti kelią pagrindinių vaiko žmogaus teisių pažeidimams. Apskritai valstybės, kurdamos su nelydimais ar atskirtais vaikais (įskaitant prekybos žmonėmis ir išnaudojimo aukas) susijusias politikas, turėtų užtikrinti, kad tokie vaikai nebūtų kriminalizuojami vien tik dėl neteisėto atvykimo ar buvimo šalyje.
63. Išskirtiniais sulaikymo atvejais, sulaikymo sąlygos turi atitikti vaiko interesus ir visiškai atsižvelgti į Konvencijos 37 straipsnio a ir c punktus bei kitus tarptautinius įsipareigojimus.

³ Norėdami daugiau sužinoti apie vaikų persekiojimo formas ir apraiškas, peržiūrėkite VI dalies d punktą „Vaiko apsaugos poreikį vertinimas, atsižvelgiant į vaikų persekiojimą“.

Turi būti sudarytos specialios gyvenamųjų patalpų sąlygos, kurios būtų tinkamos vaikams ir atskirtų juos nuo suaugusiųjų, išskyrus atvejus, kai vadovaujantis vaiko interesais, to daryti nereikėtų. Iš tikrųjų tokios programos turėtų remtis ne „sulaikymo“, o „globos“ požiūriu. Sulaikymo įstaigos neturėtų būti įkurtos atokiose vietovėse, kuriuose vaikai neturėtų galimybės pasinaudoti atitinkamais bendruomeniniais ištekliais ir teisine pagalba. Vaikai turėtų gauti galimybę reguliariai susisiekti su draugais, giminaičiais, patarėjais religiniais, socialiniais ir teisiniais klausimais ir savo globėjais, šiems asmenims turėtų būti leidžiama aplankyti vaikus. Jie taip pat turėtų turėti galimybę gauti visus pagrindinius reikmenis, taip pat pasinaudoti gydymo ir psichologinio konsultavimo paslaugomis. Sulaikymo metu vaikai turi teisę įgyti išsilavinimą. Toks ugdymas, idealiu atveju, turėtų vykti už sulaikymo įstaigos ribų, siekiant sudaryti jų ugdymo tęstinumo sąlygas po paleidimo. Jie taip pat turi teisę užsiimti rekreacine veikla ir žaidimais, kaip tai numatyta Konvencijos 31 straipsnyje. Siekiant veiksmingai užtikrinti Konvencijos 37 straipsnio d punkte įtvirtintas teises, nelydimi ar atskirti vaikai, kuriems atimta laisvė, turėtų gauti galimybę skubiai ir nemokamai kreiptis dėl teisinės ar kitos tinkamos pagalbos, įskaitant teisinio atstovo paskyrimą.

VI. GALIMYBĖ PASINAUDOTI PRIEGLOBSČIO PROCEDŪRA, TEISINĖMIS APSAUGOS PRIEMONĖMIS IR PRIEGLOBSČIO TEISĖS

(A) BENDROSIOS NUOSTATOS

64. Konvencijos 22 straipsnyje numatytas įsipareigojimas imtis „reikiamų priemonių“, siekiant užtikrinti, kad nelydimas ar atskirtas vaikas, kuris prašo suteikti pabėgėlio statusą, būtų tinkamai apsaugotas, reiškia, be viso kito, atsakomybę sukurti veikiančią prieglobsčio sistemą ir priimti teisės aktus, kurie sprendžia konkretaus elgesio su nelydimais ir atskirtais vaikais klausimą, stiprinti gebėjimus, būtinus įgyvendinti tokias sąlygas, vadovaujantis Konvencijoje ir kituose tarptautiniuose žmogaus teisių, pabėgėlių apsaugos ir humanitarinės pagalbos dokumentuose, kurių šalimi yra valstybė, kodifikuotomis taikomomis teisėmis. Valstybės, kurios turi ribotus išteklius, kad galėtų stiprinti tokį pajėgumą, yra primygtinai raginamos siekti tarptautinės pagalbos, įskaitant UNHCR teikiamą paramą.
65. Atsižvelgdamos į tai, kad įsipareigojimai pagal 22 straipsnį ir tarptautinę pabėgėlių teisę vienas kitą papildo, taip pat į pageidavimą taisyti konsoliduotus standartus, valstybės, įgyvendindamos Konvencijos 22 straipsnį, turėtų taikyti tarptautinius su pabėgėliais susijusius standartus, kurie laipsniškai keičiasi.

(B) GALIMYBĖ PASINAUDOTI PRIEGLOBSČIO PROCEDŪROMIS, NEATSIŽVELGIANT Į AMŽIŲ

66. Prieglobsčio siekiantys vaikai, taip pat ir nelydimi ar atskirti vaikai turi teisę pasinaudoti prieglobsčio procedūromis ir kitais papildomais mechanizmais, užtikrinančiais tarptautinę apsaugą, neatsižvelgiant į jų amžių. Tuo atveju, jei identifikavimo ir registracijos

proceso metu paaiškėja faktai, kurie įrodo, kad vaikas gali turėti pagrįstą baimę arba, net jei negali aiškiai išreikšti konkrečios baimės, vaikas objektyviai susiduria su persekiojimo dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų pavojumi, arba jam (jai) yra reikalinga tarptautinė apsauga, toks vaikas turi galimybę pasinaudoti prieglobsčio procedūra ir (arba), jei reikia, mechanizmais, kurie suteikia papildomą apsaugą pagal tarptautinius ar nacionalinius įstatymus.

67. Kai nėra požymių, kad nelydimiems ar atskirtiems vaikams reikalinga tarptautinė apsauga, jie neturėtų būti automatiškai ar kitaip nukreipti pasinaudoti prieglobsčio procedūra, tačiau turėtų būti apsaugoti, vadovaujantis kitais atitinkamais vaiko apsaugos mechanizmais, pavyzdžiui, numatytais jaunimo gerovės įstatymuose.

(C) PROCEDŪRINĖS APSAUGOS IR PARAMOS PRIEMONĖS (3 STRAIPSNIO 3 DALIS)

68. Atitinkamos priemonės pagal Konvencijos 22 straipsnio 1 dalį turi atsižvelgti į nelydimų ir atskirtų vaikų pažeidžiamumą, taip pat nacionalinę teisinę sistemą ir sąlygas. Tokios priemonės turėtų vadovautis toliau išvardytomis aplinkybėmis.
69. Prieglobsčio prašančiam vaikui turėtų atstovauti kompetentingas suaugęs asmuo, kuris žino apie vaiko kilmę ir gali atstovauti vaiko interesams (žr. V skyriaus b punktą „Globėjo, patarėjo ar teisinio atstovo paskyrimas“). Visais atvejais, nelydimas ar atskirtas vaikas turi gauti galimybę pasinaudoti nemokama kvalifikuoto teisinio atstovavimo paslauga, taip pat ir tais atvejais, kai prašymai dėl pabėgėlio statuso suteikimo yra nagrinėjami pagal įprastą suaugusiesiems skirtą tvarką.
70. Nelydimų ir atskirtų vaikų užpildytoms paraiškoms dėl pabėgėlio statuso suteikimo skiriama pirmenybė, be to, būtina dėti visas pastangas, kad būtų priimtas greitas ir teisingas sprendimas.
71. Minimalios procedūrinės garantijos taip pat turėtų numatyti tai, kad paraišką nagrinės kompetentinga institucija, išmananti prieglobsčio ir pabėgėlių reikalus. Atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandumą, turėtų būti suteikta asmeninio interviu su kvalifikuotu pareigūnų galimybė prieš bet kokio galutinio sprendimo priėmimą. Jeigu vaikas negali tiesiogiai bendrauti su kvalifikuotu pareigūnu bendra kalba, turėtų būti užtikrinta kvalifikuoto vertėjo pagalba. Be to, jei iškyla abejonių dėl vaiko istorijos patikimumo, tokias abejones reikėtų laikyti naudingas vaikui, taip pat suteikti galimybę kreiptis dėl oficialios sprendimo peržiūros.
72. Interviu turėtų vesti pabėgėlių statuso nustatymo institucijų atstovai, kurie atsižvelgs į specialią nelydimų vaikų padėtį, siekdami atlikti pabėgėlio statuso vertinimą ir suprasti vaiko istoriją, kultūrą ir kilmę. Vertinimo procesą turėtų sudaryti kiekvienu konkrečiu atveju vykdomas unikalių su kiekvienu vaiku susijusių veiksnių, įskaitant vaiko, šeimos ir kultūrinę kilmę, derinio nagrinėjimas. Globėjas ir teisinis atstovas turėtų dalyvauti kiekvieno interviu metu.
73. Didelio masto pabėgėlių judėjimo atveju, kai neįmanoma nustatyti kiekvieno asmens pabėgėlio statuso, valstybės gali suteikti pabėgėlio statusą visiems grupės nariams.

Tokiomis aplinkybėmis visi nelydimi ar atskirti vaikai turi teisę gauti tokį patį statusą kaip ir kiti konkrečios grupės nariai.

(D) VAIKO APSAUGOS POREIKIŲ VERTINIMAS, ATSIŽVELGIANT Į VAIKŲ PERSEKIOJIMĄ

74. Vertindamos nelydimų ar atskirtų vaikų prašymus dėl pabėgėlių statuso suteikimo, valstybės turėtų atsižvelgti į tarptautinės žmogaus teisių ir pabėgėlių teisės plėtrą ir formuojančius santykius tarp jų, įskaitant UNHCR suformuotą poziciją dėl priežiūros funkcijų vykdymo pagal 1951 m. Pabėgėlių konvenciją. Visų pirma pabėgėlio apibrėžimas toje konvencijoje turi būti aiškinamas, atsižvelgiant į amžių ir lytį, taip pat vaikų patiriamo persekiojimo motyvus, formas ir apraiškas. Giminaičių persekiojimas, nepilnamečių verbavimas, prekyba vaikais dėl prostitucijos, seksualinis išnaudojimas ar moters lytinių organų žalojimas yra kelios iš vaikų persekiojimo formų ir apraiškų, kurios gali pateisinti pabėgėlio statuso suteikimą, jeigu tokie veiksmai yra susiję su viena iš 1951 m. Pabėgėlių konstitucijoje numatytų priežasčių. Todėl valstybės turėtų skirti didelį dėmesį tokioms vaikų persekiojimo formoms ir paraiškoms, taip pat smurtui dėl lyties nacionalinėse pabėgėlio statuso nustatymo procedūrose.
75. Darbuotojai, dalyvaujantys vaikų (ypač nelydimų ir atskirtų vaikų) statuso nustatymo procedūrose, turėtų dalyvauti mokymuose apie tarptautinių ir nacionalinių įstatymų dėl pabėgėlio statuso taikymą, atsižvelgiant į vaikus, kultūrą ir lyties aspektą. Siekiant tinkamai įvertinti vaikų prašymus dėl prieglobsčio, informacija apie vaikų, taip pat mažumų ir marginalizuotoms grupėms priklausančių vaikų padėtį turėtų būti įtraukta į vyriausybės pastangas rinkti informaciją apie kilmės šalį.

(E) VAIKŲ, KURIEMS SUTEIKTAS PABĖGĖLIO STATUSAS, TEISĖ VISIŠKAI NAUDOTIS VISOMIS TARPTAUTINĖMIS PABĖGĖLIŲ IR ŽMOGAUS TEISĖMIS (22 STR.)

76. Nelydimi ar atskirti vaikai, kuriems buvo suteiktas pabėgėlio statusas ar prieglobstis, turi galimybę naudotis ne tik teisėmis pagal 1951 m. Pabėgėlių konvenciją, bet ir visiškai naudotis visomis valstybės teritorijoje ar jurisdikcijoje vaikams suteiktomis žmogaus teisėmis, įskaitant teises, kurios reikalauja teisėto buvimo teritorijoje.

(F) VAIKŲ TEISĖ PASINAUDOTI PAPILDOMOMIS APSAUGOS FORMOMIS

77. Jei reikalavimai, susiję su pabėgėlio statuso suteikimu pagal 1951 m. Pabėgėlių konvenciją nėra įvykdomi, nelydimi ir atskirti vaikai gali pasinaudoti galimomis papildomomis apsaugos formomis, tiek, kiek tokia apsauga būtina. Tokių papildomų apsaugos formų taikymas nepanaikina valstybių įsipareigojimų spręsti konkrečių nelydimų ir atskirtų vaikų apsaugos poreikio klausimo. Todėl vaikai, kuriems suteikta papildoma apsauga, turi teisę visiškai naudotis visomis valstybės teritorijoje ar jurisdikcijoje vaikams suteiktomis žmogaus teisėmis, įskaitant teises, kurios reikalauja teisėto buvimo teritorijoje.

78. Atsižvelgiant į bendrai taikomus principus, ypač tuos, susijusius su valstybių įsipareigojimais dėl nelydimų ar atskirtų vaikų, kurie atvyko į jų teritoriją, vaikai, kuriems nebuvo suteiktas pabėgėlio statusas ir negali pasinaudoti papildomomis apsaugos formomis, vis tiek gali pasinaudoti apsauga pagal visas Konvencijos normas, jeigu jie lieka valstybių teritorijose ir (arba) jurisdikcijose.

VII. ŠEIMOS SUVIENIJIMAS, GRĮŽIMAS IR KITOS ILGALAIKIŲ SPRENDIMŲ FORMOS

(A) BENDROSIOS NUOSTATOS

79. Galutinis tikslas, siekiant spręsti nelydimų ar atskirtų vaikų likimo klausimą, yra priimti ilgalaikį sprendimą, kuris atsižvelgtų į jų apsaugos poreikius, vaiko pažiūras ir, kai įmanoma, padėtų išspręsti situaciją, kai vaikas yra nelydimas ar atskirtas. Pastangos rasti ilgalaikį sprendimą nelydimiems ir atskirtiems vaikams turėtų būti inicijuotas ir įgyvendintas be nepagrįsto delsimo ir, kai įmanoma, iš karto atlikus nelydimo ar atskirto vaiko vertinimą. Laikantis teisėmis pagrįsto požiūrio, ilgalaikio sprendimo paieška pradeda ma nuo šeimos suvienijimo galimybės analizės.
80. Paieška yra pagrindinis bet kurio ilgalaikio sprendimo komponentas, kuriam turėtų būti suteiktas prioritetas, išskyrus atvejus, kai paieška ar jos vykdymo būdas prieštarauja vaiko interesams arba pažeidžia pagrindines ieškomų asmenų teises. Bet kuriuo atveju, atliekant paiešką, negalima daryti nuorodų į vaiko kaip prieglobsčio prašančio asmens ar pabėgėlio statusą. Laikantis visų šių sąlygų, tokios paieškos pastangos taip pat turėtų būti tęsiamos prieglobsčio suteikimo procedūros proceso metu. Būtina ieškoti ilgalaikio sprendimo visiems vaikams, kurie lieka priimančios valstybės teritorijoje, nepriklausomai nuo to, ar jiems buvo suteiktas prieglobstis, pritaikyta papildoma apsaugos forma ar iškilo kitos teisinės ar faktinės išsiuntimo iš šalies kliūtys.

(B) ŠEIMOS SUVIENIJIMAS

81. Siekiant visiškai įgyvendinti valstybių įsipareigojimą pagal Konvencijos 9 straipsnį užtikrinti, kad vaikas nebūtų atskirtas nuo savo tėvų prieš jų valią, būtina dėti visas pastangas grąžinti nelydimus ar atskirtus vaikus tėvams, išskyrus atvejus, kai tolesnis atskyrimas būtinas vaiko interesams, visiškai atsižvelgiant į vaiko teisę išreikšti savo pažiūras (12 str.) (taip pat žr. IV skyriaus e punktą „Vaiko teisė laisvai išreikšti savo pažiūras“). Nors dėl 9 straipsnio 1 dalies 2 sakinyje išvardytos aplinkybės, t. y. tėvų prievartos prieš vaikus ar vaiko nepriežiūros, suvienijimas gali būti neleidžiamas bet kurioje vietoje, kitos su interesais susijusios aplinkybės gali tapti suvienijimo kliūtimi tik tam tikrose vietose.
82. Šeimos suvienijimas kilmės šalyje neatitinka vaiko interesų, todėl negali būti vykdomas, jeigu egzistuoja „pagrįsta rizika“, kad toks grįžimas gali pažeisti pagrindines žmogaus teises. Tokia rizika turi būti neginčijamai dokumentuota kompetentingų institucijų sprendime dėl pabėgėlio statuso suteikimo arba dėl negrąžinimo įsipareigojimo

taikymo (įskaitant, įsipareigojimus, kylančius iš Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą 3 straipsnio ir Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 6 ir 7 straipsnių). Todėl pabėgėlio statuso suteikimas reiškia teisiškai saistančią kliūtį grąžinti į kilmės šalį ir galiausiai joje suvienyti su šeima. Kai aplinkybės kilmės šalyje yra susijusios su mažesne rizika, pavyzdžiui, vaikui susidurti su nediskriminuojančiu bendrojo smurto poveikiu, tokia rizika turi būti įvertinta ir palyginta su kitomis teisėmis pagrįstomis aplinkybėmis, įskaitant tolesnio atskyrimo pasekmes. Šiame kontekste būtina priminti, kad vaiko išgyvenimas yra svarbiausias aspektas ir būtinoji naudojimosi kitomis teisėmis sąlyga.

83. Kai šeimos suvienijimas kilmės šalyje nėra galimas, pavyzdžiui dėl teisinių kliūčių grąžinti arba, vadovaujantis pusiausvyros tyrimo rezultatais, buvo priimtas grąžimui prieštaraujantis sprendimas, įsipareigojimai pagal Konvencijos 9 ir 10 straipsnius įsigalioja ir turėtų lemti priimančios šalies sprendimą dėl šeimos suvienijimo joje. Šiame kontekste valstybėms dalyvėms primenama, kad „vaiko ar jų tėvų pareiškimus dėl įvažiavimo į valstybę dalyvę arba išvykimo iš jos, kad šeima galėtų susijungti, valstybės dalyvės turi svarstyti humaniškai, operatyviai ir priimti teigiamą sprendimą“, taip pat, „kad toks prašymas nesukeltų neigiamų pasekmių pareiškėjams ir jų šeimos nariams“ (10 straipsnio 1 dalis). Kilmės šalys privalo „gerbti vaiko ir jo tėvų teisę palikti bet kurią šalį, įskaitant ir jų pačių, ir grąžti į ją“ (10 straipsnio 2 dalis).

(C) GRĄŽIMAS Į KILMĖS ŠALĮ

84. Grąžimas į kilmės šalį negali būti svarstomas, jeigu gali susidaryti „pagrįsta rizika“, kad toks grąžimas pažeistų pagrindines vaiko žmogaus teises, ypač jeigu taikomas negrąžinimo principas. Grąžimas į kilmės šalį iš esmės organizuojamas tik tada, jeigu toks grąžimas atitinka vaiko interesus, todėl būtina atsižvelgti, be viso kito, į šiuos aspektus:
- saugumą, apsaugą ir kitas sąlygas, įskaitant socialines-ekonomines sąlygas, su kuriomis susidurs grąžęs vaikas, įskaitant, jei reikia, šeimos vertinimą, kurį atlieka socialinių tinklų organizacijos;
 - konkretaus vaiko globos sąlygų prieinamumą;
 - vaiko išreikštas pažiūras pagal 12 straipsnyje numatytą teisę, taip pat prižiūrėtojų pažiūras;
 - vaiko integracijos priimančioje šalyje lygį ir nebuvimo gimtojoje šalyje trukmę;
 - vaiko teisę „išsaugoti savo identiškumą, įskaitant pilietybę, vardą ir šeimos ryšius“ (8 str.);
 - „vaiko auklėjimo paveldimumą, jo etninę kilmę, religinę ir kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą“ (20 str.).
85. Jeigu vaiko negloboja jo (jos) tėvai ar išplėstinės šeimos nariai, grąžinimas į kilmės šalį neturėtų būti vykdomas iš anksto neužtikrinus saugių ir aiškių globos sąlygų ir atsakomybių po grąžimo į kilmės šalį.

86. Išimtiniais atvejais, vaikas gali būti gražintas į gimtąją šalį, jeigu buvo atidžiai suderinti vaiko interesai ir kitos aplinkybės, kurios turėtų būti pagrįstos teisėmis ir viršesnės už vaiko interesus, pavyzdžiui, jeigu vaikas kelia didelę grėsmę valstybės ar visuomenės saugumui. Teisėmis nepagrįsti argumentai, pavyzdžiui, susiję su bendrąja migracijos kontrole, negali būti viršesni už interesų aplinkybes.
87. Visais atvejais, su grįžimu susijusios priemonės turi būti vykdomos saugiai, atsižvelgiant į vaikus ir jų lytį.
88. Kilmės šalims taip pat primenama apie jų įsipareigojimus pagal Konvencijos 10 straipsnį ir ypač įsipareigojimą gerbti „vaiko ir jo tėvų teisę palikti bet kurią šalį, įskaitant ir jų pačių, ir grįžti į ją“.

(D) VIETOS INTEGRACIJA

89. Vietos integracija yra pagrindinė priemonė, jeigu grįžimas į kilmės šalį nėra galimas dėl teisinių ar faktinių priežasčių. Vietos integracija turi remtis saugiu teisiniu statusu (įskaitant gyventojų statusą) ir Konvencijoje numatytomis teisėmis, kurios yra visiškai taikomos visiems šalyje pasilikusiems vaikams, nepriklausomai nuo to, ar vaikai buvo pripažinti pabėgėliais, susidūrė su kitomis teisinėmis grįžimo kliūtimis arba interesų principu paremto pusiausvyros tyrimo rezultatai parodė, kad grįžimas negalimas.
90. Po sprendimo, kad atskirtas ar nelydimas vaikas liks bendruomenėje, priėmimo atitinkamos valdžios institucijos turėtų atlikti vaiko padėties vertinimą ir pasikonsultavusios su vaiku arba jo (jos) globėju nuspręsti dėl tinkamų ilgalaikių priemonių vietos bendruomenėje, taip pat kitų būtinų priemonių, kurios palengvintų tokią integraciją. Dėl ilgalaikio apgyvendinimo būtina apsispręsti, atsižvelgiant į vaiko interesus, o šiame etape, institucinė globa, jei įmanoma, turėtų būti numatyta tik kraštutiniu atveju. Atskirtas arba nelydimas vaikas turėtų turėti galimybę pasinaudoti tomis pačiomis teisėmis (įskaitant teisę įgyti išsilavinimą, dalyvauti profesinio ugdymo procese, įsidarbinti ir naudotis sveikatos sistemos paslaugomis) kaip ir vaikai piliečiai. Siekdama užtikrinti, kad nelydimas ar atskirtas vaikas galėtų visiškai naudotis šiomis teisėmis, priimanti šalis turėtų atkreipti specialų dėmesį į papildomas priemones, kurios padėtų spręsti vaiko pažeidžiamo statuso klausimą, pavyzdžiui, organizuoti kalbos mokymus.

(E) TARPVALSTYBINIS ĮVAIKINIMAS (21 STR.)

91. Valstybės privalo visiškai gerbti Konvencijos 21 straipsnyje ir kituose susijusiuose tarptautiniuose dokumentuose, ypač Hagos konvencijoje dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje ir jos 1994 m. Rekomendacijose dėl konvencijos taikymo pabėgėliams ir kitiems tarptautiniu mastu perkeltiems vaikams įtvirtintas būtinas sąlygas, priimdamos sprendimus dėl nelydimų ir atskirtų vaikų įvaikinimo. Visų pirma valstybės turėtų laikytis šių principų:
 - nelydimų ar atskirtų vaikų įvaikinimo klausimas turėtų būti svarstomas tik tada, kai buvo nustatyta, kad vaikas gali būti įvaikintas. Tai reiškia, be viso kito, kad

buvo dėtos pastangos rasti šeimą ir šeimos suvienijimas nepavyko arba tėvai sutiko dėl įvaikinimo. Tėvų ir kitų asmenų, institucijų ir valdžios organų sutikimas dėl įvaikinimo turi būti laisvas ir informuotas. Tai ypač reiškia, kad nebuvo sumokėtas joks mokestis ar kitokia kompensacija už tokį sutikimą ir toks sutikimas nebuvo atšauktas;

- nelydimi ar atskirti vaikai negali būti įvaikinti skubotai, kai nepaprastoji padėtis pasiekia aukščiausią lygį;
- įvaikinimas turi atitikti vaiko interesus ir būti vykdomas, laikantis galiojančių nacionalinių, tarptautinių ir paprotinių įstatymų;
- visose įvaikinimo procedūros būtiną išklausti ir apsvarstyti vaiko pažiūras, atsižvelgiant į jo (jos) amžių ir brandumą. Šis reikalavimas reiškia, kad vaikui buvo patauta ir jis (ji) buvo tinkamai informuotas (-a) apie įvaikinimo pasekmes ir sutikimą, kai toks sutikimas yra būtinas. Toks sutikimas turi būti duotas laisva valia, be jokio paskatinimo pasiūlius mokestį ar bet kokią kompensaciją;
- įvaikinimo pirmenybė turėtų būti teikiama giminei šeimai jų gyvenamosios vietos šalyje. Kai toks įvaikinimas neįmanomas, pirmenybė turi būti teikiama įvaikinimui bendruomenėje, iš kurios vaikas kilo, arba bent jau vaiko kultūroje;
- Įvaikinimo galimybė negali būti svarstoma šiais atvejais:
 - jeigu egzistuoja pagrįsta viltis, kad bus galima sėkmingai rasti šeimą, o jos suvienijimas atitinka vaiko interesus;
 - jeigu įvaikinimas prieštarauja vaiko arba tėvų norams;
 - nebent praėjo pakankamai laiko, per kurį buvo atlikti visi galimi veiksmai, siekiant rasti vaiko tėvus ar kitus išgyvenusius šeimos narius. Šis laikotarpis gali skirtis, priklausomai nuo aplinkybių, ypač susijusių su gebėjimu atlikti tinkamą paiešką. Tačiau paieškos procesas turi būti atliktas per pagrįstą laiką;
- įvaikinimas prieglobstį suteikusiose šalyje neturėtų būti vykdomas, jeigu netolimonoje ateityje egzistuoja savanoriškos repatriacijos galimybė, atitinkanti saugumo ir orumo sąlygas.

(F) PERKĖLIMAS Į TREČIAJĄ ŠALĮ

92. Perkėlimas į trečiąją šalį gali pasiūlyti ilgalaikį sprendimą nelydimiems ar atskirtiems vaikams, kurie negali grįžti į kilmės šalį, o priimančioje šalyje negali būti numatytas ilgalaikis sprendimas. Sprendimas perkelti nelydimą ar atskirtą vaiką turi remtis naujaisiu, visapusišku ir išsamiu interesų vertinimu, ypač atsižvelgiant į nuolatinius tarptautinės ir kitokios apsaugos poreikius. Perkėlimas turėtų būti vykdomas, jeigu tai yra vienintelė priemonė apsaugoti nuo grąžinimo, persekiojimo ar kitų sunkių žmogaus teisių pažeidimų buvimo šalyje. Perkėlimas atitinka nelydimų ar atskirtų vaikų interesus, jeigu šalyje, į kurią vaikas perkeliamas, bus galima suvienyti šeimą.

93. Iki sprendimo perkelti priėmimo atliktas interesų vertinimas privalo atsižvelgti į kitus veiksnius, tokius kaip numatoma teisinių ar kitų kliūčių grąžinti vaiką į gimtąją šalį trukmė, vaiko teisė išsaugoti savo tapatybę, įskaitant pilietybę ir vardą (8 str.), vaiko amžių, lytį, emocinę būklę, išsilavinimą ir šeimos kilmę, globos tęstinumas / nutraukimas priimančioje šalyje, vaiko auklėjimo tęstinumas, vaiko etninė, religinė, kultūrinė ir kalbinė kilmė (20 str.), teisė išsaugoti šeimos santykius (8 str.), trumpalaikės, vidutinės trukmės ir ilgalaikės šeimos susivienijimo galimybės kilmės, priimančioje ar perkėlimo šalyje. Nelydimi ar atskirti vaikai neturėtų būti perkelti į trečiąją šalį, jeigu toks perkėlimas pakenktų arba stipriai trukdytų šeimos suvienijimo ateityje galimybėms.
94. Valstybės raginamos suteikti perkėlimo galimybes, siekdamas patenkinti visus perkėlimo poreikius, susijusius su nelydimais ar atskirtais vaikais.

VIII. MOKYMAS, DUOMENYS IR STATISTIKA

(A) SU NELYDIMAIS IR ATSKIRTAIS VAIKAIS DIRBANČIŲ DARBUOTOJŲ MOKYMAS

95. Būtina skirti ypatingą dėmesį pareigūnų, dirbančių su atskirtais ir nelydimais vaikams ir nagrinėjančių jų atvejus, mokymui. Specialūs mokymai taip pat turėtų būti organizuojami teisiniams atstovams, globėjams, vertėjams ir kitiems asmenims, kurie susiduria su atskirtais ir nelydimais vaikais.
96. Tokie mokymai turi būti specialiai parengti, atsižvelgiant į susijusių grupių poreikius ir teises. Tačiau tam tikri pagrindiniai elementai turėtų būti įtraukti visose mokymo programose, įskaitant:
- Konvencijos principus ir nuostatas;
 - išmanymą apie atskirtų ir nelydimų vaikų kilmės šalį;
 - tinkamus apklausų metodus;
 - vaiko vystymąsi ir psichologiją;
 - kultūrinį jautrumą ir tarpkultūrinį bendravimą.
97. Pradinio mokymo programos turėtų būti nuolat papildomos, įskaitant praktinio mokymo organizavimą ir dalyvavimą profesiniuose tinkluose.

(B) DUOMENYS IR STATISTIKA APIE ATSKIRTUS IR NELYDIMUS VAIKUS

98. Komiteto patirtis rodo, kad duomenys ir statistika apie nelydimus ir atskirtus vaikus dažnai apima tik atvykusių ir (arba) prieglobsčio prašančių vaikų skaičių. Tokių duomenų nepakanka išsamiai vaikų teisių įgyvendinimo analizei. Be to, dažnai duomenis ir statistiką renka skirtingos ministerijos arba agentūros, todėl gali būti sunku atlikti tolesnę analizę, be to, iškyla problemos dėl konfidencialumo ir vaiko teisės į privatumą.

99. Todėl išsamios integracinės duomenų apie nelydimus ir atskirtus vaikus rinkimo sistemos sukūrimas yra būtina sąlyga, siekiant parengti veiksmingas tokių vaikų teisių įgyvendinimo politikas.
100. Idealiu atveju, pagal tokią sistemą surinkti duomenys turėtų apimti, bet neapsiriboti šiais parametrais: pagrindiniai biografiniai duomenys apie kiekvieną vaiką (įskaitant amžių, lytį, kilmės šalį ir pilietybę, etninę grupę), bendras į šalį patekti bandančių nelydimų ir atskirtų vaikų skaičius ir vaikų, kuriems buvo neleista patekti į šalį, skaičius, prašymų suteikti prieglobstį skaičius, tokiems vaikams paskirtų teisinių atstovų ir globėjų skaičius, teisinis ir imigracijos statusas (t. y. prašantys prieglobsčio, pabėgėliai, leidimą laikinai gyventi turintys vaikai), gyvenimo sąlygos (t. y. institucijose, su šeimomis arba gyvenantys savarankiškai), mokyklos ar profesinio ugdymo institucijos lankymas, šeimos suvienijimas, į kilmės šalį grįžusių vaikų skaičius. Be to, valstybės dalyvės turėtų apvarstyti galimybę rinkti kokybinius duomenis, kurie leistų analizuoti problemas, sulaukiančias nepakankamai dėmesio, pavyzdžiui, dingę nelydimi ir atskirti vaikai ir prekybos žmonėmis poveikis.

